

ՏԵՐԱԿԱՆ ԵՆՈՒՆԵՐՈՒ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի կես տարվանը
6 ռուբլի:
Առանձին համարները ԱՄՆՆ ՏԵՂ 5 40Գ.
Փոփոխումը գրվում են խմբագրության մեջ:
Մեր հասցեն՝ Тифлисы, редакция «Мшакъ»
Сергиевская ул., № 5.
Կամ Тифли, Rédaction «Mschak».
Տ է Լ է Ֆ օ Ն № 253.

Միջազգային թանկ և առևտրական 10—3
(ըստ կիրակի և տոն օրերից):
Ցայտարարություն ընդունվում է ամեն լիզով
Ցայտարարությունների համար վճարում են
խրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպեկի:
Տ է Լ է Ֆ օ Ն № 253.

Հ Ի Մ Ն Ա Ր Ի Գ Ր Ի Գ ՈՐ Ա Ր Ե Ր ՈՒ Ն Ի

ՄՇԱԿ

**Օգոստոսի 1-ից մինչև տարվա
վերջը 5 ռուբլի:**

Հասցեն՝ ТИФЛИСЬ, Редакция «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».
Կովկասից դուրս գալիս անձինք և հիմնարկությունների յայտարարությունները
բացառապես ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявлений Торгов.
Домаш. Л. и Э. Метель и К-о, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետեր-
բուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршалковская, 130, Պարիզում՝ 8 Place des
Birjki.

„ՄՇԱԿԻ“ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Օգոստոսի 1-ից

Տ Ե Ղ Ա Փ ՈՒ Կ Ե Լ Է

ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆ

Սերգիևիվայա փող. (Սոլջակ), տուն Երասիան դպրոցի, № 5.

Նախկին տետր Լազարևան ձեռքանի
Բ. ԳԱՍՍՐԱՆՆԻ ԿՈՒՐՍԵՐ (3-րդ տարի)
պատրաստում են երկու տեղի անձանց և օտար-
տունական միջակայքի (аттест. зрѣль.) և
գիմնազ. 6-րդ դասարանի քննության ուսու-
ցիչների պահանջներով: Ուսումը սկսվում է
սեպտ. 1-ին Հասցեն՝ Москва, Моховая,
7, кв. 5.
(առ.) (М. 239115) 718. 8—2
ԿՐԹԱԿԱՆ ՁԲՕՍԱՆՔՆԵՐ

տեղերի աշխարհագրության, կենցա-
ղագրության, տնտեսական վիճակի և
պատմական յիշատակարանների հետ:
Կրթական գրասենյակում այն ժամա-
նակ հանդիսանում են արդիականացած,
երբ նրանք, կազմակերպված լինելով
որոշ ծրագրով, առկա են մի ամբողջ-
վայրում դադարի արդյունքները և ժո-
ղովրդի մասին, որոնք այնպես լինում
առարկայ են դարձել:

Այս տարի կրթական ճանապարհոր-
դություն կատարելիս հայ դպրոցական
աշակերտների մի երկու կուռք և
նրանց թվում՝ Նոր-ՆախիՎևանի պրո-
ցի աշակերտները: Չը նայելով արագ
և թուլացիկ կատարած ճանապարհոր-
դության վերջինները վերադարձան
խոր և հարուստ ապարդուքներով,
որոնք անհրաժեշտ են ամբողջ կրթու-
նական մասին նրանց ամբողջ կենսուն-
ից: Գյուրջական գրասենյակում պետք
է սույ նպատակալարք կազմակեր-
պություն և իւրաքանչիւր տարի աշա-
կերտների խմբեր ուղարկել թէ Կով-
կասի և թէ Ռուսաստանի դանազան
կողմերը կրթական որոշ ծրագրով, որ
պետք է մշակվի նախօրոք:

Յրաժամկետի արդիւնները լինելը
գրասենյակում է, որ եթէ նրանք կազմա-
կերպված լինեն լուրջ կերպով և
նպատակն հայրենասիրտությունը գա-
րազմանը սովորեցնեն աշակերտներին
ուսումնասիրող լինելու և կը մտեց-
նեն մատաղ սերունդը երկրին և ժո-
ղովրդին:

Ա. Բալանթար
ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պետերբուրգ, 4 օգոստոսի
Այսօր Օրենբուրգի ժողովածուի մէջ
հրատարակվեց Բարձրագոյն ուկրա՛յն եր-

կարելու մինչև 1910 թ-ի յունվարի
24-ը այն առանձին լիազորութիւննե-
րի ժամանակամիջոցը, որոնք տրված են
Կովկասի Փոխարքային կասպիական
ծովում լողացող ամբողջ առևտրական
նավատորմի վերաբերութեամբ: (Հ. Գ.)

Լ օ ղ օ ղ. — Գինեբալ Վուրը յայտնել է
Բոստոնում, որ Գերմանիան արդէն աւար-
տել է իր պատերազմական բոլոր պատրաս-
տութիւնները և պատերազմ ծագելու դէպ-
քում ուկրաինայի միւս կողմը կը փոխարը
165 հազարանոց բանակ: Գերմանական նա-
ւանդակներում գտնվող շտեմարանները
լցված են պաշարանքով: Նույնը կարճ ու
պարտատ կանոնած են: Ամերիկական ա-
փերի թոյլ պաշտպանութիւնը Ի նկատի
առնելով, կատարելութեւն այդ բանի վրա
առանձին ուշադրութիւն պետք է դարձնէ:
«Times»-ը այդ առիթով նկատում է. «Գեր-
մանական միլիտարիզմը բացարձակ զորեղ է,
որ արձագանք է գտնում մինչև իսկ Ամե-
րիկայում»: («Ք. Շ.»)

«Times»-ին ուղղած իր նամակով Բուր-
ցեղը բողբոսում է այն բանի դէմ, որ լրա-
զիւր իրան անուսումն է անարխիստ:
Բուրցեղը ապացուցանում է, որ ինքը տե-
րորիս է, այլ ոչ անարխիստ:

Լրագիրը, զենդեղով Բուրցեղի նամակը,
մի առաջնորդողով բացատրում է, որ ա-
նարխիստութեան և տերորիստութեան
միջև սկզբունքային տարբերութիւն չը կայ:

ԹԻՒՐԿԻԱՅԻ ՇՈՒՐԻՔԸ

4. Պօլիս, 4 օգոստոսի
Մեծ պետութիւնների մակեդոնա-
կան բարեկրթութեան հնդողութեան
կրթական իրաւաբանները, Ֆինանսա-
կան մասնագործի վերացումը, գինե-
բալ-տեսչի պաշտօնները և քաղաքա-
ցիական գործակալներին յետ կանչելը
երիտասարդ-թիւրքերին առհին իրանց
ցանկալի դիվոմատիական յարաբե-
թիւնը, որ ամբողջապէս նոր ընթացի-
ւթ: Այժմ կարելի է յուսալ, որ նրանք
համապատասխան զիջումն կանեն կրե-
տական հարցում: (Հ. Գ.)

4. Պօլիս, 4 օգոստոսի
Մանիտարական խորհուրդը բժշկա-
կան քննութիւն սահմանեց Մէլաուսո-
պօլ-Օթեսսա շրջանից եկող ճանապար-
հորդների վրա: (Հ. Գ.)

Չմիւնիս, 4 օգոստոսի
Այսօր ծովը մտաւ թիւրքաց էսկա-
զրան, բաղկացած ասա նաւերից:
Թիւրքաց նաւային ընկերութիւննե-
րը մասնակցում են յունաց նաւագնա-
ցութեան բոլիստիս և արձակում են
յոյն բանակներին: (Հ. Գ.)

Հայոց պատերազմաբարձր որոշել է իր
խնամակալութեան տակ ընդունել հանդու-
ցեալ Պապիկեանի որբերին և նրանց կըր-
թել ազգային հարուստի:

Օսմանեան պարլամենտի նախագահը Ահ-
մեդ Բիլալ բէյ գնացել է Սան-Ստեֆանօ և
Պապիկեանի արուեստը յայտնել է պաշտօնա-
պէս օսմանեան պարլամենտի ցաւակցու-
թիւնը:
Գուրեան պատրիարքը յուլիսի 25-ին մի
նոր և երկար տեսակցութիւն է ունեցել
սաղաքում Հիւլի փաշայի հետ: Պատրիար-
քը հարցրել է Հիւլի փաշայից, թէ ինչու
համար մինչև հիմա չէ նրա տարակից խա-
տայած պաշտօնական յայտարարութեւնը՝
Արախայի դէպքի մէջ հայոց անեղութեան
մասին: Գուրեան օրապարտ միևնոյն ժա-
մանակ միևնաբար ուշադրութիւն է հրա-
ւիրել, որ Արախայի բնակիչների վիճակի
բաւարարան համար որոշված միջոցները
զիւ չեն գործարկել:
Ազգային վարչութիւնը որոշել է մի նոր
թաղերը ներկայացնել կատարելութեանը
Արախայի հարցի մասին:

Ցայանի Նէլիք Մէլեմեան, որ մի տարի
բանտարկութեան էր դատապարտվել
հայր ծնծած լինելու համար, արդէն վեր-
ջացրել է իր պատմութիւնը և դուրս եկել
բանտից:

Լ օ ղ օ ղ. — Պօլսից հեռագրում են
«Times»-ին, որ Յունաստանը առաջադի-
ւել Սերբիային ու Բուլղարիային, պատերազ-
մի դէպքում՝ միասին թիւրքայի վրա
յարձակվելու նպատակով: Սերբիան և Բու-
լղարիան հրաժարվել են Չը նայելով դրան,
Բուլղարիայից հեռագրում են, որ իբր Բու-
լղարիան պատրաստվում է Մակեդոնիան
նրա խուճել, եթէ յունա-թիւրքական պա-
տերազմը սկսվելու լինի: Արևելեան Բուլ-
ղարիան գտնվող բոլոր զորամասերը գաղտ-
նի հրահանգներ են ստացել պատրաստ լի-
նելու: («Ք. Շ.»)

4. Պօլիս, — Սանդանսկին մի կողմ ուղ-
ղել մակեդոնական բոլղարներին և հա-
մարում է նրանց պատերազմի դէպքում
կամաւորների խմբի մէջ մտնել ռուսա-
նազորութեան թշնամի յոյներին ոչնչացնե-
լու համար: («Ք. Շ.»)

Ս ա լ օ ղ Ի. — Մոնաստիրում կալանա-
ւորված են թիւրքական մի քանի օֆիցեր-
ներ, Իշխանութիւնը այդ կալանաւորու-
թիւնները պատճառաբանում է նրանով,
որ այդ օֆիցերները միջամտում են քա-
ղաքականութեանը: Նրանց չորսը կու-
ղարվին Մոսկուի Կոնցիդլիսար պատմի
ենթարկվելու: («Ք. Շ.»)

Նայտութիւնը է... Այս դէպքում ինչ օգուտ
նաև նրանց, որ կհրը հրաժարվի իր զոյու-
թիւնից...

Այնուամենայնիւ այն կինը, որ պատրաստ
է ի կտարաւ ամէլ ինքնաթիւնով զաղա-
պարտ, նրա այն կինն է:
Կարող է սակայն պատահի այդ. կարող
է արեւօք կինը հրաժարվել ստրկութիւնից,
որ դառնալ թշուառ ու ապաքաղ: Կարող է
նա իրարպէտ հասնել իր զոյութիւնով և ի-
րանստութիւնը: Բայց անշուշտ կինն անկա-
րող է իր սեփական ոյժերով հասնել այդ-
պիսի այլակերպութեան. եթէ նրա մէջ կայ
նշմարելի առկայծուն, ապա ուրեմն այդ
կայծը բացավառվելու, բորբոքվելու է տղա-
մարտը խորոզից: Բրիտանոք դրա առա-
ջին օրինակը տուեց. նա թողութիւն տուեց
Մազազդինացուն և դրանով քաւեց իր
մեքայից ծագումը կնոջից: Կինը կը դա-
դարի կին լինելուց, բայց նա կը դառնայ
իսկական մարդ, և այդ ու կնոջից առաջ
կը գայ իրարարը ինքնապարտ, որ ոչ այլ է
և ոչ կին...

Եթէ սեռական կենսքի ժխտումը սպա-
նում, ոչնչացնում է մարմնական անհատին,
այդ նա տալիս է լրակատար կենսք հողե-
կան անհատին: Ի՞նչ օգուտ ու երջանկու-
թիւն մարդային ցեղի. գոյութիւնից. նրա
անվերջ ժխտից, շարժումներից երկարաժի-
վրա, երբ դրանք բոլորն էլ ռուսախոսութիւն
ունայնութեանը են և ամենայն ինչ ու-

ԳՈՐԾԱԿՈՒՄԸ ԵՎ ԵՎԻԻՒՅՑՈՒՄ
Ստոկհոլմ, 4 օգոստոսի
Սաղաքութեան միջազգային կոնգ-
րէսի շվեդական կազմակերպիչ կոմի-
տէն որոշեց այդ կոնգրէսը յետա-
ձգել զայլք տարվան, որովհետև կոնգ-
րէսին մասնակցող օտարազգիների
մէջ կասկած է երևացել թէ միտք ունի
արդեօք դուրսովել ընդհանուր գոր-
ծադրել ժամանակ: (Հ. Գ.)

Ստոկհոլմ, 4 օգոստոսի
Այսօր վերականգնվեց երթևեկու-
թիւնը Էլեքտրաբազայի բուրգ գծի
վրա, թէև վաղօժների կրճատ թուով:
Շվեդական երկաթուղային ծառա-
յոյնների միութիւնը հաղորդում է, որ
ձայնաւորութեան ժամանակ միութեան
անդամները մեծամասնութեւնը գոր-
ծադրուին դէմ եղաւ: (Հ. Գ.)

Գրաշարների գործադուրը, որոնք գոր-
ծադուր էին արել համերաշխութեան զգա-
մունքից չէպէ գործարանային բանուրները,
կը տեկ, որպէս նրանք են յայտարարում,
այնքան ժամանակ, մինչև որ գործատէրը
խտուումներ չեն տայ, որ բանուրներից ոչ
ոք չի արձակվի գործադուր համար: Այդ
գործադուր խտուում է սակազային դաշ-
նազիւրը, որի մէջ դրա նման գործադուրնե-
րը չհամարվում են անվտանգ: Անվտանգ
չէ յայտարարված Գործադուր տարածվում է
բոլոր տարածանքի վրա, ի բաց չունելով
և սոցիալիստական լրագիրները: Բանուրա-
կան կոմիտէն կարգադրեց միայն, որ ամ-
բողջ երկրի համար մի սոցիալիստական
լրագիր սկսվի տեղեկութիւններով ընդհա-
նուր գործադուր ընթացքի մասին: Բուր-
ժուականական լրագիրները միասին հրատա-
րակում են մի թուոցիկ ուշադրութեան
արժանի լուրերով: Հեռագրատան և ակն-
ֆոնի ծառայողները և բանուրները որոշեցին
միասին գործադուր: Կամաւորների օչ-
նութեամբ Ստոկհոլմում աշխատում են
արամիայի մի քանի վաղօժներ թողնել և
լուսաւորութիւնը ապահովել: Այնուամեն-
այնիւ քաղաքը կհասնուարի մէջ է ըն-
կղծված ժամանակ առ ժամանակ բոլորովին
զաղաքում է լուսաւորութիւնը:

«Երկրի Տողներ» լրագրի դանիա-
կան թղթակիցը իր արած ճանապարհ-
որդութեան տպաւորութիւնները հաղոր-
դել է այդ թղթին Կոպենհագենից Հէլ-
սինգօրս, որը մի փոքրիկ քաղաք է
շվեդական հակադիր ափի վրա: Գործարա-
նային խողովակներից այլ ևս ձուկ չէ ե-
րևում, սրամիջոց չէ երթևեկում և ետե-
րիստները ստեղծված են լինում շոգեմուտ-
րից ոտքով գնալ հիւրանոցները: Երկնոյ-
կան փողոցներում մեծ կենդանութիւն է
տիրում: Ձիւնորակ պահակախմբերը ան-
ցուղարձ են անում քաղաքում. լատուշան
լցված է վիճուրդներով: Գաղային գործարա-
նը և էլիքտրական կայարանը գործերի

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԿԻՆԸ ԵՒ ՆՐԱ ԱՊՊՊՅԱՆ

Եւ այժմ, երբ մանրագինն հետազոտու-
թեամբ հարաւոր եղաւ մացառապատ աւա-
յարէզը մաքրել և ապա հիւնակտարակէս
պատակովիւր անա այժմ անբաժնուրեթի
պահանջ է առաջադրվում՝ գինը կնոջ գե-
րը տեղեկրբի ամբողջութեան մէջ: Բա-
ցատուրը նրա միասին մարդային հասար-
ակութեան, մարդկայնութեան տեսակետից:
Եւ Կէնիկայէրը այդ մեծ պրօբլեմը լու-
ծում է մոտացած, միանգամայն արձա-
մարած միջավայրի իրականութեան հա-
նապատրույթ ժխտը՝ վերացական, արբու-
րակա մարդկայնութեան (ոչ իրական) այն
զաղապարի տեսակետից, որն արտօրեթի
սաւառնում է էմանուէլ Կանտի փիլիսո-
փայնութեան կեթեւութեամբ:

Կնոջ դերը հարկան հետազոտութեան
բնագործութիւնից արդէն պարզվեց, որ նրա
միակ ձգտումն ու իրէպար՝ տղամարդու
յանցագործութիւնն է, մեղաւորութիւնը
սեռական հարցի տեսակետից: Նրա միակ
պահանջն այն է, որ իրան, ինչպէս և ամեն
ինչ տեղեկրբուն, կիրարկեն որպէս միջոց
սեռական կենսքի մէջ: Ծրագրվելը այն
հարցի մէջ է, թէ՛ ինչպէս պետք է վերա-

բերվի այդ դէպք կինը: Արդեօք այնպէս,
ինչպէս ինքը կինն է ցանկանում, անու-
շում, թէ՛ ինչպէս պահանջում է կանտան
բարոյական իրէտե: Եթէ այդ պէտք է
վարվի նրա նա այնպէս, ինչպէս կինն է
ձգտում, ապա ուրեմն նա պետք է ձգտի
միասին կնոջ հետ սեռական ախտով, որով-
հետև կինն այդ է պահանջում: Այժմ է
նրան հարուածէ, որովհետև նա ուղղում է
ձեռքիւ պէտք է հիւսնուսացնել, որովհետև
նա հիւսնուս է որոնում. աղվակայր ձեռք
ցոյց տալ նրան, թէ որքան ստոր է գնա-
հատում կնոջը... Մակային Կէնիկայէրը
մեծամտ է վերաբերվել դէպքի կինը համա-
ձայն բարոյական վեճ սկզբունքի, իրէպայի,
ապա ուրեմն նա պետք է ձգտի կնոջ մէջ
յարգել մարդը: Կինը մարդ է, մարդ է այն
հիման վրա, որ բացարձակապէս կին գո-
յութիւն չունի: Ուստի որպէս մարդիկ՝ այլ
և կին պէտք է օժտված լինեն հասարակ
իրաւունքներով, թէ՛ կու՛յ այդ կանայք իրանք
չը ցանկան: Մակային իրականացնել մեր
սեռանոցը՝ նշանակում է հրաժարվել թէ՛
սեռական կենսքից և թէ՛ սիրոյ զգացմուն-
քից, որովհետև երկուսն ևս կնոջը գործա-
դրել են տալիս իբրև միջոց, իբրև սիրտ:

Յինդերի խորագոյն հիմունքն ու նպա-
տակն է անանման բարութիւնը. բարոյա-
կան գաղափարը սիրում է ամբողջ երկրին:
Եւ եթէ կանայքութիւնը անբարոյականու-
թիւն է, ապա ուրեմն վերը պարտական է

*) Տես ՄՇԱԿ՝ № 160.

